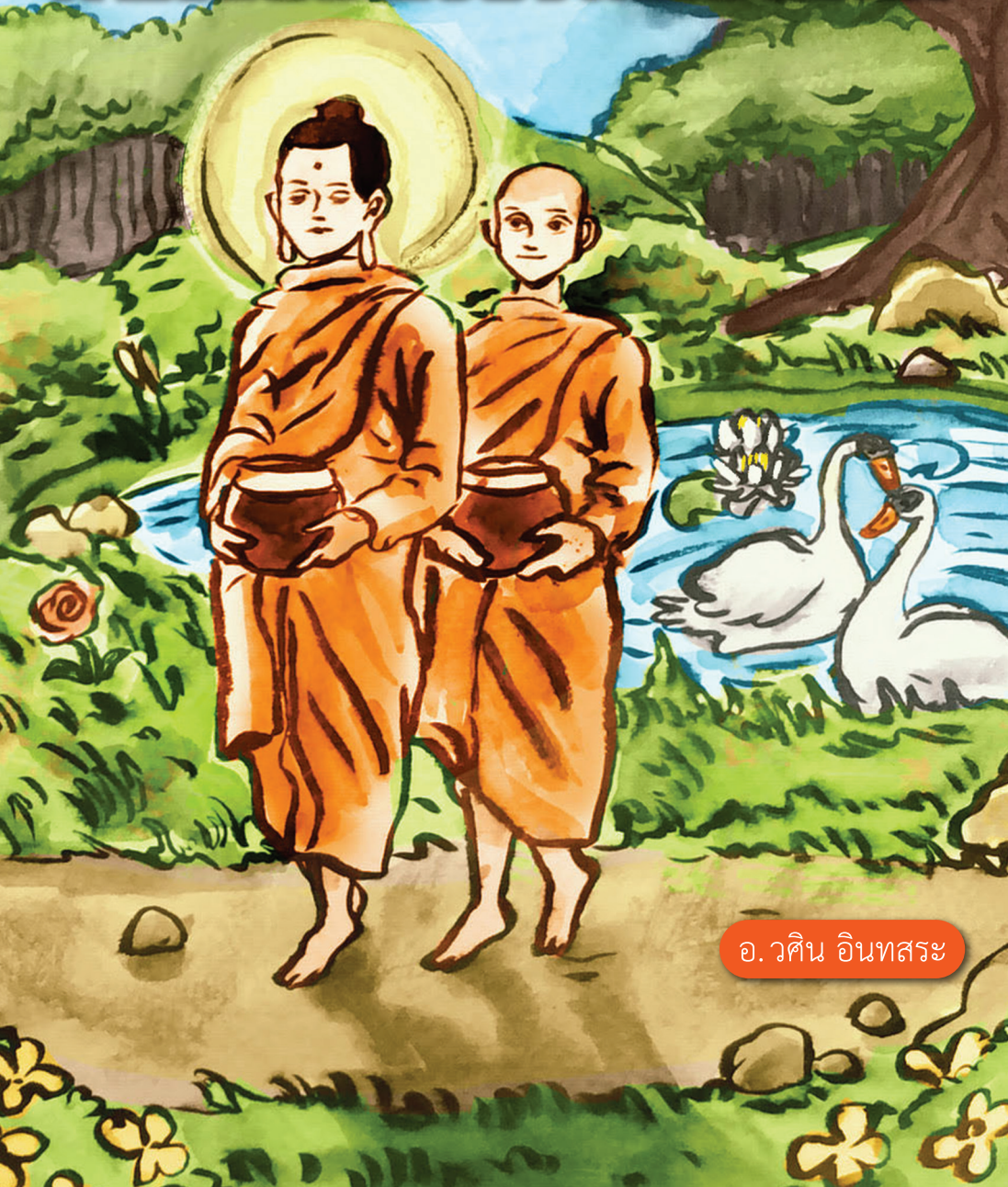


# ชีวิตจาก การเสียสละของพระอานนท์



อ. วศิน อินทสระ



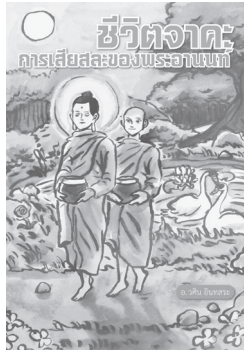
# ชีวิตจาก การเสียสละของพระอานนท์



อ. วศิน อินทสระ



ชมรมกัลยาณธรรม  
หนังสือดีลำดับที่ ๓๙๔



PDF File E book  
เพื่อเผยแพร่ online

## ชีวิตจากะ การเสียสละของพระอานนท

อ. วศิน อินทสระ

Facebook : อาจารย์วศิน อินทสระ

Facebook : Wasin Indasara

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มิถุนายน ๒๕๖๒ จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม

ภาพปก-ภาพประกอบ : กมลมาศ - กมลกานต์

จัดพิมพ์เป็นธรรมทานโดย : ชมรมกัลยาณธรรม ๑๐๐ ถ.ประโคนชัย  
ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐ โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓

ออกแบบรูปเล่ม : Original Art 2562

พิมพ์ที่ : บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด โทรศัพท์ ๐๒ ๙๐๓ ๘๒๕๗

สัพพทานัง ธัมมทานัง ชินาติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง



www.kanlayanatam.com



Line@kanlayanatam



kanlayanatam



อาจารย์วศิน อินทสระ



# คำอนุโมทนา



ชมรมกัลยาณธรรม โดย ทันทแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ  
ผู้เป็นประธานชมรมฯ ขออนุญาติพิมพ์หนังสือเรื่อง “ชีวิตจากะ :  
การเสียสละของพระอานนท์” ข้าพเจ้าอนุญาติด้วยความยินดียิ่ง

การสละชีวิตเพื่อคุณธรรม เป็นสิ่งที่ยากอย่างยิ่ง เพราะ  
ชีวิตของใครก็เป็นที่ยากอย่างยิ่งของผู้นั้น ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า อดุดา หิ  
ปรมม ปิโย แปลว่า ตนนั้นแลเป็นที่รักอย่างยิ่ง และมีพระพุทธพจน์อีกว่า  
“*ไม่มีความรักใดเสมอด้วยความรักตน ไม่มีมิตรใดเสมอด้วยความรู้  
ไม่มีศัตรูใดเสมอด้วยพยาธิ ไม่มีกำลังใดเสมอด้วยกำลังกรรม*”

พระพุทธเจ้าเคยตรัสกับพระเจ้าปเสนทิโกศลและพระนาง  
มัลลิกาว่า “*มองดูไปทั่วทุกทิศแล้ว ไม่เห็นใครที่ไหนอื่น อันจะเป็นที่รัก  
ยิ่งกว่าตน ตนของคนอื่นเป็นจำนวนมาก ก็เป็นที่รักของเขาเหมือนกัน  
เพราะฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น*”

การสละชีวิตเพื่อรักษาคุณธรรมเป็นสิ่งที่ยากอย่างยิ่ง  
แต่บัณฑิตพยายามเพื่อจะทำได้ ดังสุภาสิตที่ว่า “*พึงสละทรัพย์  
เพื่อรักษาอวัยวะ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต แต่เมื่อระลึกถึง  
คุณธรรมแล้ว พึงสละทั้งทรัพย์ อวัยวะ และชีวิต เพื่อรักษาคุณธรรม*”  
ถ้าต้องการให้ได้รับสิ่งที่รับได้โดยยาก พึงประกอบเหตุคือ ทำสิ่งที่  
ทำได้ยาก ให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง สละสิ่งที่สละได้ยาก เอาชนะสิ่งที่  
ชนะได้ยาก ผลคือ ได้รับสิ่งที่ได้โดยยาก



องค์พระพุทธเจ้าเองชาติหนึ่งในอดีต เป็นดาบสโพธิสัตว์บำเพ็ญเพียรอยู่บณฺเฑาะ เชนวันหนึ่งมานั่งเล่นที่ชะง่อนผา มองลงมาข้างล่าง เห็นแม่เสือตัวหนึ่ง กำลังงุ่นง่านเพราะหิว เกือบจะกินลูกของมันเองอยู่แล้ว พระโพธิสัตว์เห็นดังนั้น จึงตัดสินใจช่วยลูกเสือ ด้วยการกระโดดลงมาจากชะง่อนผา อุทิศชีวิตให้แม่เสือด้วยพระมหากรุณา แม่เสือและลูกเสือ ไม่เคยทำอุปการะอะไรให้แก่ท่าน แต่ท่านก็ยังสละชีวิตให้ได้ ทำไมเราจะสละชีวิตให้แก่คนที่ทำอุปการะแก่เรามากๆ บ้างไม่ได้

เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของมิตรแท้ ๔ จำพวก มีอยู่จำพวกหนึ่งคือ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ลักษณะของมิตรประเภทนี้ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ขยายความลับของตนแก่เพื่อน
๒. ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย
๓. ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติ
๔. แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้

ในหนังสือเล่มนี้ เป็นเรื่องของพระอานนท์พุทธอนุชาที่ยอมสละชีวิตของตน เพื่อปกป้องพระพุทธเจ้า ทั้งในชาติปัจจุบันและชาติก่อนที่เกิดเป็นหงส์ชื่อสมุข ซึ่งมียายละเอียดอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

ขออนุโมทนาต่อกุศลเจตนาของชมรมกัลยาณธรรม และขอให้ท่านผู้อ่าน สุขกายสบายใจ มีชีวิตที่สงบสุข ตลอดกาลทุกเมื่อ

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง



๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒



## คำนำ ชมรมกัลยาณธรรม



เรื่องราวอันแสนประทับใจของหงส์สุมุข อดีตชาติของพระอานนท์ พุทธอุปัฏฐาก ซึ่งได้ช่วยชีวิตหัวหน้าฝูงหงส์ ชื่อ ธรรมฐ (อดีตชาติของพระพุทธเจ้า) ไว้ ด้วยน้ำใจเสียสละของยอดกัลยาณมิตรข้าพเจ้าได้ฟังครั้งแรกจากแผ่นซีดีธรรมที่บันทึกเสียงรายการสนทนาธรรมทางวิทยุ ระหว่าง พ.อ.(พิเศษ) ทองขาว รอดพ่วงพันธ์ กับท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ในเรื่อง “พุทธชัยมงคลคาถา” ซึ่งในคาถาหนึ่งที่กล่าวถึงชัยชนะของพระพุทธองค์ด้วยพระเมตตา ทรงโปรดช่างนาฬาคีรีที่ดูร้ายให้หมอบลง หมุดพยัคได้ ในช่วงนี้ ท่านอาจารย์วศินได้อ่านเรื่องราวของหงส์สุมุข อดีตชาติของพระอานนท์ ด้วยน้ำเสียงที่สงบเย็น และราวกับท่านถ่ายทอดถ้อยคำสนทนาของหงส์สุมุข และหงส์ธรรมฐ ออกมาจากใจ ช่างงดงาม บริสุทธิ์ น่าประทับใจมาก ข้าพเจ้าตั้งใจฟังทุกถ้อยคำ ประทับพิภพใจไว้ตลอดมา

เมื่อท่านอาจารย์ปรารภว่า อยากพิมพ์เรื่อง หงส์สุมุข เป็นหนังสือ เพราะท่านมีความประทับใจในมิตรธรรมในเรื่องนี้มาก ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีมากที่ได้รับสนองเจตนารมณ์ธรรมทานของท่าน เพราะข้าพเจ้าเองก็มีความซาบซึ้งประทับใจในเรื่องราวของความเสียสละและความมีน้ำใจเปี่ยมด้วยความเป็นมิตรแท้ในเรื่องนี้ ไม่น่าจะน้อยกว่าที่ท่านอาจารย์รู้สึกได้

ความผูกพันของมิตรแท้ เป็นสิ่งล้ำค่าที่หาได้ยากยิ่งในชีวิตทั่วไป ใครมีมิตรดี นับว่าได้รับของขวัญที่ประเสริฐยิ่งในชีวิต ซึ่งท่านอาจารย์ ได้สอนไว้ว่า การที่คนเราจะได้พบมิตรที่ดี เป็นเรื่องที่ไม่อาจคาดหวังได้ แต่สิ่งที่เราทุกคนสามารถทำได้คือ เริ่มต้นที่ตัวเราเอง ด้วยการเป็น มิตรที่ดีกับผู้อื่นก่อน มีความจริงใจ มีเมตตา ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน บรรเทาทุกข์ รับฟังปัญหา เข้าอกเข้าใจ และให้กำลังใจ เมื่อเราดีกับ คนอื่นได้อย่างนี้ การมีมิตรดีก็เป็นเรื่องของผลกรรมดีที่ไม่ต้องหวัง การดลบันดาลใดๆ และที่หายากกว่านั้น คือเพื่อนแท้ที่ยอมสละได้ แม้ชีวิตตน เพื่อรักษาชีวิตของเพื่อนไว้ ซึ่งมีตัวอย่างในเรื่องนี้แล้ว

ด้วยบุญกุศลที่ข้าพเจ้าเป็นผู้มีโชคดี ชีวิตนี้ได้พบมิตรแท้ ผู้ประเสริฐ ครูแห่งชีวิต ผู้เป็นยอดกัลยาณมิตร โดยได้รับความเมตตา จากท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ซึ่งเปรียบประดุจบิดาบังเกิดเกล้า ผู้มีเมตตา คอยห่วงใย เข้าใจ เป็นแสงสว่าง และเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้า ตลอดมา ประหนึ่งเป็นบุตรในอุทรคนหนึ่งที่ท่านรัก ข้าพเจ้าขออน้อม บุญกุศลจากการจัดพิมพ์ธรรมทานเล่มนี้ (ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ วาดภาพประกอบจากลูกสาวทั้งสองของข้าพเจ้า) ขอบุญกุศล และพลัง แห่งมิตรธรรมอันประเสริฐ บริสุทธิ จงแทนพานพุ่มและช่อมาลา บูปผาลดาวลัย น้อมบูชาคุณท่านอาจารย์วศิน อินทสระ และ ครูบาอาจารย์ทุกรูปทุกท่าน ที่เป็นแสงสว่างทางปัญญาในชีวิตของ ข้าพเจ้าตลอดมา

กราบบูชาพระคุณด้วยความสำนึกในเมตตาอย่างสูงยิ่ง  
ทพญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ  
ประธานชมรมกัลยาณธรรม



# สารบัญ

- ๑ ทรงชนะด้วยพระเมตตา.....๙
- ๒ ยอดกัลยาณมิตร.....๑๕
- ๓ ความมັธยัสถ์ของพระอานนท์.....๒๑
- ๔ ราชสีห์ กับ จิ้งจอก.....๒๗
- ๕ ข้อคิด เรื่อง มัธยัสถ์.....๓๓
- ๖ ความกตัญญูของพระสารีบุตร.....๓๕





## ทรงชนะด้วยพระเมตตา

นาฬาคีรีง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง  
ทาวักคัจจกมะสะนีวะ สุทธารุณันตัง  
เมตตัมพุเสกะ วิธินา ชิตะวา มุนินโท  
ตันเตชะสา ภาวะตุ เม ชะยะมังคะลานี

พุทธชัยมงคลข้อที่ ๓ กล่าวถึงชัยชนะของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวกับ  
ช่างนาฬาคีรี ซึ่งพระเจ้าอชาตศัตรูร่วมกับพระเทวทัตปล่อยมา เพื่อ  
จะทำร้ายพระองค์ ในขณะที่เสด็จบิณฑบาต ณ เมืองราชคฤห์ นี่ก็เป็น  
ครั้งที่ ๓ ที่พระเทวทัต พยายามปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า

ครั้งแรกก็ได้ส่งคนแค้นธนูไปเพื่อให้ยิงพระพุทธเจ้า ซึ่งส่งมา  
หลายชุดเหมือนกัน ตอนแรก มีแผนว่าส่งไป ๔ คน ต่อมาก็ส่งไปอีก ๘ คน  
เพื่อให้ฆ่า ๔ คน ต้องการฆ่าปิดปาก แล้วก็ส่งไปอีก ๑๖ คน เพื่อให้ฆ่า  
๘ คน ทำนองนั้น แต่คนแค้นธนูทุกชุดที่พระเทวทัตส่งไป ปรากฏว่า  
ไปเลื่อมใสพระพุทธเจ้าทั้งหมด ไม่สามารถทำร้ายพระพุทธเจ้าได้



ครั้งต่อมา พระเทวทัตก็ลงมือเอง กลิ้งหินลงมาจากยอดภูเขา  
ศิขณภฏฐ ขณะที่พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นภูเขาศิขณภฏฐ พระเทวทัตกลิ้ง  
หินก้อนใหญ่ลงมาเพื่อให้ทับพระพุทธเจ้า โชคดีหรือเป็นพุทธรบารมี  
ที่หินไปค้างอยู่ ไม่กลิ้งลงไป แต่ว่าสะเก็ดหินได้ไปกระทบพระบาท  
ของพระพุทธเจ้า จนพระโลหิตห้อ คือตามธรรมดาของพระพุทธเจ้า  
ไม่มีใครสามารถทำพระโลหิตให้ออกจากพระกายได้โดยความตั้งใจ  
ที่คิดจะทำร้าย ก็ไม่สำเร็จสมใจของพระเทวทัต

พระเทวทัตมาคิดต่อไปว่า ทำอย่างไรจึงจะทำร้ายพระพุทธเจ้าได้  
ในที่สุดก็มาคิดได้ว่า มีช่างครุร้ายอยู่เชือกหนึ่ง คือช่างนาฬาคีรี ของ  
พระเจ้าอชาตศัตรู ก็ไปชักชวนให้พระเจ้าอชาตศตรูยอมปล่อยช่าง  
นาฬาคีรี เพื่อมาประหารพระพุทธเจ้า

ตามธรรมดา เขาจะมอมเหล้าช่างนาฬาคีรี ๘ หม้อ วันนั้น  
พระเทวทัตได้ขอร้องความญช่าง ในฐานะที่เป็นผู้สนิทกับพระราชว่า  
ให้มอมเหล้าช่างนาฬาคีรี อีกเท่าหนึ่ง คือเป็น ๑๖ หม้อ

พอเช้า ช่างนาฬาคีรี ก็ถูกปล่อยออกมา เพื่อจะไปทำร้าย  
พระพุทธเจ้า ซึ่งเสด็จออกบิณฑบาตพร้อมด้วยพระอานนท์ และภิกษุ  
สงฆ์

แต่ที่จริงขาวนี้ก็ได้อ้วไหลไปก่อนแล้ว เรื่องที่พระเทวทัตสมคบ  
กับพระเจ้าอชาตศัตรู เพื่อจะปล่อยช่างนาฬาคีรีในวันรุ่งขึ้น ใครๆ  
ก็พากันเป็นห่วงพระพุทธเจ้า และห้ามว่า พรงุ่นีอย่าได้เสด็จออกไป  
บิณฑบาต แต่พระพุทธเจ้าก็ทรงนั่งเฉยเสีย พอเช้าก็เสด็จออกไป  
บิณฑบาตตามปกติ ก็ได้เวลาปล่อยช่างพอดี ช่างก็วิ่งมา จะทำร้าย  
พระพุทธเจ้า

พระอานนท์ออกขวางหน้าไว้ ขอร้องให้พระพุทธเจ้าอยู่ข้างหลัง  
ท่านจะรับหน้าเอง ยอมสละชีวิตเพื่อรักษาพระพุทธเจ้าเอาไว้  
พระพุทธเจ้าท่านห้ามถึง ๓ ครั้งว่า “อานนท์ อย่าทำอย่างนั้นเลย

นี่เป็นหน้าที่ของตถาคต ที่จะต้องปราบข้างด้วยเมตตา” พระอานนท์ก็ไม่ยอม ในตำราบอกว่า พระพุทธเจ้าบันดาลด้วยฤทธิ์ให้พระอานนท์มาอยู่ข้างหลังพระองค์ เมื่อข้างวิ่งมาถึง พระพุทธเจ้าก็แผ่พระเมตตาไปข้างนาฬาคีรี ทั้งๆ ที่เมาอยู่อย่างนั้น ก็กระทบถึงกระแสพระเมตตาของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีพลังมากเหลือเกิน ไม่อาจทำร้ายพระพุทธเจ้าได้ กลับหมอบลง

พระพุทธเจ้าก็ทรงประทานโอวาทสั่งสอนข้าง เป็นทำนองว่า เกิดมาเป็นเดรัจฉาน ก็เพราะบาปกรรมที่เคยทำมา ชาตินี้อย่าได้ทำบาปกรรมอะไรอีกเลย ข้างก็เชื่อใจ ไม่ดูร้ายอีกต่อไป ตั้งแต่นั้นมาก็กลายเป็นข้างที่มีศีล

ในตำรา ท่านผูกเป็นฉันทลักษณ์เอาไว้ นาฬาคีรีง คະชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง เป็นต้น แปลความว่า ข้างตัวประเสริฐ ชื่อนาฬาคีรี เป็นข้างเมามัน โหดร้ายเหมือนไฟไหม้ป่า มีกำลังเหมือนจักรวาล และสายฟ้า พระจอมมุนีก็เอาชนะได้ด้วยน้ำ คือ พระเมตตา ด้วยเดชแห่งพระพุทธเจ้านั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน ต้นเตชะสา ภาวะตุ เตชะยะมังคะลานิ ถ้าหากเราสวดให้ตัวเองก็เปลี่ยนเป็น ต้นเตชะสา ภาวะตุ เม ชะยะมังคะลานิ ด้วยเดชแห่งจอมมุนีพระองค์นั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่ข้าพเจ้า

ปรากฏว่า วันนั้นประชาชนก็ตื่นตื่นกันมาก ทั้งเมืองราชคฤห์ โจรฆานกันตลอดทั้งเมือง ทั้งวัน พระพุทธเจ้าทรงดำริว่า วันนี้เราทำได้ทำอิทธิหารมากแล้วในการปราบข้างนาฬาคีรี อยาได้ออกไปปิดทบาทอีกเลย ก็เลยเสด็จกลับไปเวฬุวัน ปรากฏว่ามีประชาชนได้ไปประชุมกันที่เวฬุวันเป็นจำนวนมาก ไปถวายข้าวปลาอาหารแก่พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์

ความพยายามของพระเทวทัตก็ไม่สำเร็จอย่างเคย ความร้ายของพระเทวทัตไม่สำเร็จ สู้ความดีของพระพุทธเจ้าไม่ได้

เย็นวันนั้นเอง ภิกษุทั้งหลายก็ประชุมกันในธรรมสภา สนทนากันถึงเรื่องที่เกิดขึ้นตอนเช้า แล้วก็พรรณนาถึงคุณของพระอานนท์ว่า พระอานนท์นั้นเป็นมหามิตรของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ยอมสละชีวิตเพื่อพระองค์ มีความกล้าหาญ เอาชีวิตเข้าแลก เพื่อช่วยปกป้องพระผู้มีพระภาคเจ้า

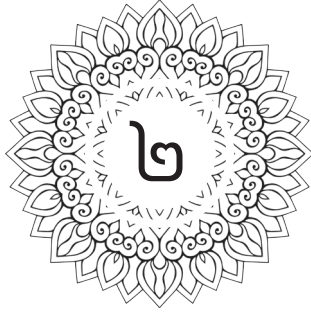
เย็นวันนั้น พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาที่ธรรมสภา ทราบเรื่องที่ภิกษุทั้งหลายสนทนาแล้ว พระผู้มีพระภาคก็ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า อานนท์ได้สละชีวิตเพื่อเรา ไม่ใช่เพียงแต่ในบัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน ในสมัยที่กำเนิดเป็นเดรัจฉาน อานนท์ก็เคยสละชีวิตเพื่อเราแล้วเหมือนกัน เมื่อภิกษุทั้งหลาย กราบทูลให้ทรงแสดงเรื่องในอดีต พระพุทธเจ้าก็ทรงเล่าเรื่องในอดีต ที่พระองค์และพระอานนท์ได้เป็นมิตร และได้ช่วยเหลือกันอย่างไร เรื่องเป็นอย่างนี้











## ยอดกัลยาณมิตร

ในอดีตกาล ไม่ไกลจากนครสาครละ แคว้นมโหสิกะ มีสระบัวหลวง สวยงาม กว้างใหญ่ นำรีนรมย์ เป็นที่อาศัยหากินของนกเป็นอันมาก พรานนกคนหนึ่งมาดักบ่วงได้อยู่เสมอ นำไปกินและขายด้วย

หงส์ฝูงหนึ่ง อาศัยอยู่ในถ้ำ ณ ภูเขาศิขณกภู หัวหน้าฝูงคือ พญาหงส์ชื่อ ธรรมฐ มีหงส์ที่สนิทชื่อ สุขุม เป็นกัลยาณมิตร คราวหนึ่ง นกหงส์ ๒ - ๓ ตัว ไปหากินที่สระบัวหลวง ชื่อ มานุษยะ รู้สึกพอใจมาก จึงมาเล่าให้พญาหงส์ฟังว่า ที่นั่นเป็นสระที่มีอาหารมาก แต่เป็นถิ่นของมนุษย์ พวกเขาอยากไปหากินที่สระนั้นอีก

พญาหงส์ห้ามว่า ถิ่นมนุษย์มีอันตรายมากสำหรับนก ไม่ควรจะไป แต่บริวารก็อ่อนวอนครั้งแล้วครั้งเล่า พญาหงส์จึงอนุโลมตาม และบอกว่าจะไปด้วย คราวนั้นมีหงส์บริวารตามไปด้วยเป็นจำนวนมาก พอร้อนลงเท่านั้น พญาหงส์ก็ติดบ่วงของพราน รัดเท้าไว้แน่น คิดว่า จะทำให้บ่วงขาด จึงดึงเท้าอย่างแรง ครั้งแรกหนังถลอก ครั้งที่ ๒ เนื้อขาด ครั้งที่ ๓ เอ็นขาด ถึงครั้งที่ ๔ บ่วงกินลึกลงไปถึงกระดูก เลือดไหลมาก เจ็บปวดแสนสาหัส

พญาหงส์คิดว่า ถ้าจะร้องขึ้นว่าติดบ่วง บริวารซึ่งกำลังกินอาหาร เพลินอยู่ ก็จะตกใจ กินอาหารไม่ทันอิ่ม เมื่อกินอาหารไม่อิ่ม บินกลับไป ไม่มีกำลังพอ ก็จะตกทะเลตายกันหมด จึงเฉยอยู่ รอให้บริวารกินอาหารจนอิ่ม ตนเองยอมทนทุกข์ทรมานด้วยบ่วงนั้น

เมื่อเวลาล่วงไปพอสมควร เห็นว่าพวกหงส์กินกันหมดแล้ว กำลังเพลินกันอยู่ จึงร้องขึ้นด้วยเสียงอันดังว่า “ติดบ่วงๆ” พอได้ยินดังนั้น หงส์บริวารทั้งหลายก็ตกใจ คุ่มกันเป็นพวงๆ แล้วบินหนีไปยังภูเขาศิขณภฏ

หงส์สุขก็บินไปกับบริวารเหมือนกัน เพราะได้ยินแต่คำว่าติดบ่วง ไม่รู้แน่ว่าเป็นใคร เมื่อบินไปสักครู่หนึ่ง ก็นึกเฉลียวใจว่า พญาหงส์อาจจะติดบ่วงก็ได้ จึงบินด้วยกำลังทั้งหมด ส่องจงหงส์ทุกฝูง เมื่อไม่เห็นพญาหงส์ ก็คิดว่า อันตรายคงเกิดขึ้นแก่พญาหงส์ จึงรีบบินกลับไปยังสระมานุชยะ เห็นพญาหงส์กำลังติดบ่วง จึงปลอบใจว่า “อย่ากลัวเลย จะสละชีวิตแทน จะอยู่เป็นเพื่อนตาย” พญาหงส์กล่าวว่า “ฝูงหงส์บินหนีกันไปหมดแล้ว ขอท่านจงเอาตัวรอดเถิด ไม่มีประโยชน์อะไร ในการอยู่ที่นี้ เมื่อข้าพเจ้าติดบ่วงอยู่เช่นนี้ ความเป็นสหายจะมีประโยชน์อะไรเล่า”

สุขก็กล่าวตอบว่า “ข้าพเจ้าจะอยู่หรือจะไป ก็ต้องตายอยู่ดี จะหนีความตายหาได้ไหม เมื่อท่านมีสุข ข้าพเจ้าอยู่ใกล้ เมื่อท่านมีทุกข์ ข้าพเจ้าจะจากไปเสียอย่างไร การตายพร้อมกับท่าน ประเสริฐกว่าการมีชีวิตอยู่โดยไม่มีท่าน เมื่อท่านมีทุกข์อยู่เช่นนี้ ข้าพเจ้าจะไปเสีย คุณไม่ เป็นธรรมเลย”

สังเกตดูนะครับ คำพูดของหงส์สุข ว่าเป็นคำพูดที่ประทับใจแค่ไหน ข้าพเจ้าจะจากไปเสียอย่างไร การตายพร้อมกับท่าน ประเสริฐกว่าการมีชีวิตอยู่โดยไม่มีท่าน เมื่อท่านมีทุกข์ ข้าพเจ้าจะไปเสีย คุณไม่ เป็นธรรมเลย

พญาหงส์กล่าวว่า “คติของผู้ติดบ่วงเช่นข้าพเจ้า จะมีอะไร นอกจากต้องเข้าโรงครัว ท่านเป็นผู้มีความคิด จะเข้าใจคติเช่นนี้ได้ อย่างไร ท่านเห็นประโยชน์อะไร ในการยอมตายกับข้าพเจ้า ท่านมา ยอมสละชีวิต ในเรื่องที่ไม่ได้เห็นคุณอย่างแจ่มแจ้ง เหมือนคนตาบอด ทำกิจกรรมในที่มืด จะให้สำเร็จประโยชน์อย่างไร ท่านมิได้เล็งให้เห็น ประโยชน์อันรุ่งเรืองเลย”

พญาหงส์พูดดีเหลือเกิน กระทั่งคนก็ยังพูดไม่ได้ สุขุมยัง กล่าวดีขึ้นไปอีก กล่าวตอบว่า “ทำไมท่านจึงไม่รู้แจ้งซึ่งความหมาย แห่งธรรม ธรรมที่บุคคลเคารพแล้ว ย่อมแสดงประโยชน์แก่สัตว์ ทั้งหลาย ข้าพเจ้าเพ่งถึงธรรม และประโยชน์ที่จะได้จากธรรม มิใช่ ผลประโยชน์ทางวัตถุ คำหนึ่งถึงความภักดีในท่าน จึงมิได้เสียตายชีวิต ธรรมตามิตร เมื่อระลึกถึงธรรมอยู่ ก็ไม่ควรทอดทิ้งมิตรในยามทุกข์ แม้จะต้องเสียชีวิตก็ตาม นี่คือธรรมของสัตบุรุษ”

พญาหงส์กล่าวว่า “ท่านประพาศิธรรมดีแล้ว ความภักดี ในตัวข้าพเจ้า ท่านก็แสดงออกชัดเจนแล้ว ข้าพเจ้าขอร้องให้ท่าน ไปเสียจากที่นี่ ขอให้ทำตามความต้องการของข้าพเจ้า ขอช่วยไปดูแล ผูกหงส์บริวารของข้าพเจ้าด้วย”

เมื่อหงส์ทั้งสองกำลังเจรจากันอยู่อย่างนี้ นายพรานก็มาถึง สงสัยว่าหงส์ตัวหนึ่งติดบ่วงอยู่ แต่อีกตัวหนึ่งมิได้ติดบ่วง ทำไมจึงยืน อยู่ใกล้ๆ มิได้บินหนีไป จึงไต่ถาม สุขุมตอบให้ทราบว่ พญาหงส์เป็น นายของตน ไม่อาจจะละทิ้งท่านไปได้ นายพรานจึงถามพญาหงส์ว่า “เป็นถึงพญาหงส์ เหตุไฉนจึงมาติดบ่วง ทั้งที่บริวารก็มีได้ติด หัวหน้า ผู้ฉลาด ควรรู้ถึงอันตราย นี่เป็นธรรมดาของผู้เป็นใหญ่”

สุขุมได้ตอบแทนพญาหงส์ว่า “เมื่อความเสื่อมมาถึงเข้า ในกาลใด กาลนั้น สัตว์เข้าใกล้บ่วงก็มิรู้สึก เมื่อถึงคราวจะสิ้นชีวิต ก็เช่นเดียวกัน”

ที่จริงชาตกนี้ คำเรื่องก็น่าสนใจอยู่แล้ว แต่สิ่งที่น่าสนใจกว่าคือคำสนทนาของนก หรือของสัตว์ หรือบุคคลในชาตกนั้นเอง เป็นคำพูดที่น่าสนใจ เป็นสุภาสิต บางคราวแรงก็ไปติดบ่วง ก็มีผู้ถามว่าตาของนกแรงนี้ มองเห็นได้ไกลถึง ๑๐๐ โยชน์ ซากศพอยู่ที่ไหนก็มองเห็นได้ไกล แต่ทำไม บ่วงอยู่ใกล้ๆ ถึงมองไม่เห็น พญาแรงก็ตอบทำนองเดียวกันนี้ว่า เมื่อความวิบัติจะมาถึง ก็ทำให้ไม่เห็นบ่วง

เพื่อจะขอชีวิตของพญาหงส์ สุมุขกล่าวถ้อยคำอ่อนหวานให้นายพรานเห็นใจ ขอให้ปล่อยเขาทั้งสองไป เพื่อพบญาติและบริวาร เป็นทำนองว่า ถ้าฆ่าเขาทั้งสอง ก็ได้อาหารเพียงมือสองมือ หรือถ้าจะนำไปขาย ก็คงได้เงินเพียงเล็กน้อยไปเลี้ยงชีพ แต่ถ้าปล่อยเขาไปพรานก็จะได้บุญไม่น้อยทีเดียว

พรานนั้นตามปกติ นิยมสรรเสริญในน้ำใจภักดี และเสียสละของสุมุขอยู่แล้ว ที่ยอมสละชีวิตเป็นมิตรพลี จึงมีจิตใจอ่อนโยน ต้องการจะปล่อยหงส์ทั้งสองไป แต่เพื่อทดลองใจของสุมุขมากขึ้น จึงกล่าวว่า “ท่านเองมิได้ติดบ่วง และเราก็มิได้ปรารถนาจะฆ่าท่าน ท่านจงรีบไปเสียเถิด ขอให้ท่านอยู่เป็นสุขตลอดกาลนาน”

สุมุขตอบว่า “ข้าพเจ้าไม่ประสงค์มีชีวิตอยู่โดยไม่มีพญาหงส์ ถ้าท่านพอใจเพียงชีวิตเดียว ก็ขอให้ปล่อยพญาหงส์เถิด ส่วนตัวข้าพเจ้าเองนั้น ท่านจะปล่อยหรือจะกินเสียก็ได้ ข้าพเจ้าทั้งสองมีรูปร่างเท่ากัน ถึงจะเอาข้าพเจ้าไปแทน ลากของท่านก็ได้พร้อม ขอได้โปรดเปลี่ยนตัวข้าพเจ้ากับพญาหงส์เถิด ถ้าท่านไม่แน่ใจ ก็ขอให้เอาบ่วงผูกมัดข้าพเจ้าไว้ แล้วปล่อยพญาหงส์ไป”



พรานมีจิตใจอ่อนโยนยิ่งขึ้น ต้องการจะยกพญาหงส์ให้เป็นรางวัลแก่สุขุม จึงได้กล่าวว่า “ขอให้ใครๆ ทราบเถิดว่า พญาหงส์พ้นจากบ่วง และพ้นจากความตายก็เพราะท่าน บรรดามิตรทั้งหลาย มิตรอย่างท่าน หาได้ยากในโลก หรืออาจไม่มีในโลก ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้า จึงเห็นใจท่าน เคารพในน้ำใจของท่าน ขอท่านทั้งสองจงบินไปเกิดไปสู่หมู่ญาติและบริวาร”

สุขุมทราบว่านายพรานมีกิจคือการดักบ่วง ก็เพื่อได้ทรัพย์มาเลี้ยงชีพ ก็ควรจะตอบแทนน้ำใจของนายพรานที่ปล่อยตนทั้งสอง จึงขอร้องให้พรานนำตนและพญาหงส์ไปเฝ้าพระราชา พระราชาทรงทราบเรื่องทั้งหมดแล้ว ทรงเลื่อมใสในหงส์และพรานที่ประพฤติธรรมต่อกัน ทรงพระราชทานทรัพย์เป็นอันมากแก่พราน เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพไปตลอดชีวิต







## ความมัธยัสถ์ของพระอานนท์

เรื่องนี้ เค้าเรื่องจาก จุลลหังสชาดก อสีตินิบาต พระพุทธองค์ ทรงปรารภเรื่องพระอานนท์ยอมสละชีวิตป้องกันพระองค์ คราวที่ พระเทวทัตปล่อยช้างนาฬาคีรี หรือช้างธนपालกะ หรือช้างธนบาล เพื่อทำร้ายพระองค์ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ช้างนาฬาคีรี มีอีกชื่อหนึ่งว่าช้างธนपालกะ หรือธนบาล ก็ตรงที่ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงโปรดช้างนาฬาคีรีได้แล้ว ประชาชนก็ดีอกดีใจ กันนักหนา แล้วก็โยนเสื้อผ้าอาหารณ์ โยนสิ่งของมาคลุมหลังช้าง มากมาย เลยได้ชื่อว่าธนपालกะตั้งแต่นั้นมา ธนपालกะ แปลว่า รักษา ทรัพย์หรือคุ้มครองทรัพย์

ท่านจะสังเกตพบในชาดกนี้ และเรื่องราวของพระพุทธเจ้าว่า การคบบัณฑิตและนักปราชญ์ มีประโยชน์มากอย่างนี้ การมีคนดี เป็นมิตรสหาย เมื่อมีทุกข์ก็เป็นสิ่งที่พึ่งได้ ไม่ยอมละทิ้งในยามวิบัติ และ ยอมสละได้แม้ชีวิตเพื่อมิตรที่ดี กัลยาณมิตรผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ในมิตร หาได้ยากในโลก เพราะฉะนั้น ผู้ที่ได้แล้ว ก็ควรประดับประดาอง มิตร ควรรักษามิตรด้วยดี

คุณประโยชน์ของการมีกัลยาณมิตร เช่นเรื่องที่พระอานนท์ได้พระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตร ต่ออีกสักเรื่อง พอเป็นตัวอย่างซึ่งมีมากมายเหลือเกินเกี่ยวกับพระอานนท์กับพระพุทธเจ้า ซึ่งเกี่ยวคู่กันมาตลอดสังสารวัฏ เรื่องที่จะเล่าต่อไป เป็นเรื่องราชสีห์ติดหล่มปรารถนาเรื่องพระอานนท์เหมือนกันว่า พระอานนท์เถระได้รับอาราธนาให้ไปสอนธรรมในพระราชวังของพระเจ้าปเสนทิโกศล สอนแก้มเหสีพระราชเทวีและสนม

วันหนึ่ง พระราชาถวายผ้าราคา ๑,๐๐๐ กหาปณะแก่พระอานนท์จำนวน ๑,๐๐๐ ผืน ต่อมา พระราชาได้พระราชทานผ้าเนื้อดีแก่พระราชเทวี ๕๐๐ พระองค์ องค์กรผืน รวม ๕๐๐ ผืน พระราชเทวีเหล่านั้นฟังธรรมของพระองค์แล้วเลื่อมใส ได้ถวายผ้าเหล่านั้นแก่พระเถระจนหมด เมื่อไปเฝ้าพระราชาในเวลาเสวยพระกระยาหารก็สวมฉลองพระองค์เก่าๆไป พระราชาทอดพระเนตรเห็นแล้ว ตรัสถามว่า “ได้ให้ผ้าใหม่เนื้อดีไปแล้ว ไฉนจึงไม่ใช้สอย หุ่นผ้าเก่าๆ มาที่เฝ้า”

พระราชเทวีทูลว่า “ได้ถวายผ้าเหล่านั้นแก่พระอานนท์หมดแล้ว”

“พระอานนท์รับไว้ทั้งหมดหรือ”

“ทั้งหมดเลยพระเจ้าข้า”

พระราชาทรงพิโรธว่า “พระศาสดาทรงบัญญัติให้สมณคากยบุตรใช้ผ้าเพียง ๓ ผืน ไฉนพระอานนท์จึงรับผ้าไว้มากมายเพียงนั้น จะตั้งร้านค้าผ้าหรืออย่างไร”

เสวยพระกระยาหารเข้าเสร็จแล้ว เสด็จไปหาพระอานนท์เถระตรัสถามเรื่องอื่นก่อนว่า “พระคุณเจ้า สตรีที่ตำหนัก ยังเรียนธรรมอยู่หรือ”

“ขอถวายพระพร ยังเรียนอยู่”

“เรียนธรรมอย่างเดียว หรือถวายผ้าด้วย”

“ถวายผ้าด้วย มหาบพิตร วันนี้ถวายมา ๕๐๐ ผืน ล้วนผ้า  
ราคาแพง ผืนละ ๑,๐๐๐ กหาปณะทั้งนั้น”

“ท่านรับไว้ทั้งหมดหรือ”

“รับไว้ทั้งหมด มหาบพิตร”

“ก็พระสுகตเจ้าทรงบัญญัติ ให้สาวกใช้ผ้าเพียง ๓ ผืนเท่านั้น  
มิใช่หรือ”

“ถูกแล้วมหาบพิตร แต่มิได้ทรงห้ามการรับ” พระอานนท์เถระ  
ได้ทูลตอบพระราชา “ฉะนั้น อาตมภาพรับไว้เพื่อภิกษุอื่นที่จิวรเก่าด้วย”

พระราชาตรัสถามต่อไปว่า “ภิกษุเหล่านั้นเอาจิวรเก่าไปทำ  
อะไร”

“เอาไปทำเพดาน มหาบพิตร”

“ผ้าเพดานเก่าเอาไปทำอะไร” “เอาไปทำผ้าปูนั่ง มหาบพิตร”  
“ผ้าปูนั่งเก่าเอาไปทำอะไร” “ทำผ้าเช็ดเท้า มหาบพิตร” “ผ้าเช็ดเท้าเก่า  
ทำอะไร” “เอามีดลับผ้าเช็ดเท้าเก่า แล้วเคล้ากับดินเหนียวฉาบทา  
เสนาสนะ มหาบพิตร”

พระราชาก็ตรัสต่อไปว่า “ของที่ถวายพระคุณเจ้ามิได้สูญเปล่า  
เลยหรือ”

“ไม่สูญเปล่าเลย มหาบพิตร ของที่ถวายด้วยศรัทธา ภิกษุจะ  
ทำให้เสียหายมิได้ ต้องทำให้เป็นประโยชน์ถึงที่สุด”

พระราชาชื่นชมโสมนัส ให้คนนำผ้าอีก ๕๐๐ ผืนมาถวายอีก  
ผ้า ๕๐๐ ผืนชุดก่อน พระเถระได้แจกให้แก่พระเถระทั้งหลายที่จิวร  
เก่าแล้ว ส่วนผ้า ๕๐๐ ผืนชุดหลัง ท่านได้ให้แก่ภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งทั้งหมด

พระอานนท์มีสิทธิ์วิหาริก คือศิษย์อุปัชฌาย์ ศิษย์ที่ท่านบวช  
ให้เองอยู่ประมาณ ๕๐๐ รูป แต่มีภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งเป็นผู้มีอุปการะมาก  
แก่ท่าน เพราะฉะนั้น ท่านก็ได้ให้จิวร ๕๐๐ ผืนแก่ภิกษุหนุ่มเพียงรูปเดียว

ที่ว่ามื่ออุปการะมากแก่ท่านนั้น ก็คือ เป็นผู้กวาดบริเวณกุฎิ ตั้งน้ำฉันทน์ น้ำใช้ ไว้ให้ท่าน ถวายไม้สีฟัน น้ำล้างปาก น้ำล้างหน้าและ น้ำสรง ดูแลเว็จกุฎิ คือห้องน้ำห้องส้วม เรือนไฟและเสนาสนะ นวดมือนวดเท้า และทำอุปการกิจอื่นๆ สุดแล้วแต่จะมีมา พระเถระก็คิดถึงอุปการคุณของภิกษุนั้น จึงได้มอบจีวรให้ทั้ง ๕๐๐ ผืน ท่านก็คงทราบ เพราะท่านรู้จักลูกศิษย์ของท่านดี ภิกษุรูปนั้นเป็นผู้มีนิสัยดี ก็ได้แจกจ่ายจีวรนั้นแก่เพื่อนร่วมอุปัชฌาย์จนหมดสิ้น

ภิกษุเหล่านั้นเย็บซ่อมจีวรของตนแล้วก็ห่มไปเฝ้าพระศาสดาทูลถามว่า “การให้เพราะเห็นแก่หน้า มีอยู่แก่บุคคลชั้นโสดาบันหรือพระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “ไม่มีดอก ภิกษุ มีอะไรเป็นเหตุแห่งคำถามนี้หรือ”

ภิกษุกราบทูลว่า “มีพระเจ้าข้า คือ อุปัชฌาย์ของพวกข้าพระองค์ได้ผ้ามา ๕๐๐ ผืน ไปให้แก่ภิกษุหนุ่มรูปเดียวจนหมด อย่างนี้ไม่เรียกว่าให้เพราะเห็นแก่หน้าหรือ”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “ดูกรภิกษุ อาหนักทำเพราะเห็นแก่อุปการะของภิกษุหนุ่มรูปนั้น เห็นเธอเป็นผู้มีอุปการะมาก ต้องการยกย่องให้ปรากฏแก่ศิษย์ทั้งหลาย นี่เป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งของครูหรืออาจารย์ ดูก่อนภิกษุ แม้บัณฑิตในครั้งโบราณ แม้เป็นสัตว์เดรัจฉาน ก็รู้อุปการะของผู้อื่นและทำตอบแทน”











## ราชสีห์ กับ จิ้งจอก

พระพุทธเจ้าตรัสอย่างนี้แล้ว ก็นำเรื่องในอดีตมาตรัสเล่าให้  
ภิกษุทั้งหลายฟัง ดังนี้

ในอดีตกาล ราชสีห์ตัวหนึ่ง อาศัยอยู่ในถ้ำบนภูเขา วันหนึ่ง  
ยืนมองลงไปที่ยังเขา ณ เขายังนั้นก็มีสระใหญ่สระหนึ่ง มีหญ้าเขียวสด  
อ่อนใสวขึ้น ตามเขิงเลนขอบสระ สัตว์เล็กๆ เช่น กระต่าย แมวป่า และ  
สุนัขจิ้งจอก ต่างก็เที่ยวเล็มหญ้าอยู่ตามเขิงเลนของสระ เนื้อตัวหนึ่ง  
เที่ยวเล็มหญ้าอยู่ สีเห็นเนื้อนั้นแล้ว ต้องการจับเนื้อเป็นอาหาร  
จึงกระโดดจากภูเขาวิ่งอย่างรวดเร็ว เนื้อวิ่งสุดกำลังของตนเหมือนกัน  
สีห์ไม่อาจวิ่งกำลังได้ จึงตกลงไปติดที่ยังเขิงเลน ขึ้นไม่ได้ ทำทั้ง ๔ ผังลง  
ไปเหมือนเสา ยืนอดอาหารอยู่ถึง ๗ วัน

สุนัขจิ้งจอกตัวหนึ่งหากินเพลินอยู่ มาเห็นสีห์ก็ตกใจกลัว  
ทำท่าจะวิ่งหนี สีห์ร้องบอกว่า “อย่าหนีเลย เราติดหล่ม ขึ้นไม่ได้  
หลายวันแล้ว ช่วยชีวิตเราทีเถอะ”

สุนัขจิ้งจอกเข้าไปใกล้สีห พลังกล่าวว่า “เรากลัวว่า เมื่อช่วยท่านได้แล้ว ท่านจะจับเรากินเป็นอาหารเสีย”

ราชสีห์ยืนยันว่า “อย่ากลัวเลย เรารับรองว่าจะไม่กินท่าน แต่เราจะสนองคุณท่าน จงช่วยเราถอนขึ้นจากหล่มเถิด”

สุนัขจิ้งจอกรับคำมั่นสัญญาแล้ว ค่อยเล่นรอบๆ เท้าของราชสีห์ออก ขุดลำรางให้น้ำไหลเข้ามา ทำให้เลนเหลว สุนัขจิ้งจอกมุดตัวเข้าไปประหวางท้องสีห เอาศีรษะดันท้อง แล้วก็ร้องดังกๆ ว่า นายพยายามเข้าเถิด สีหออกแรงตะกาย ขึ้นจากเลนได้ วิ่งไปยืนพักเหนื่อยอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ลงสระล้างโคลน อาบน้ำ ระวังความกระวนกระวายแล้ว จับกระป๋องตัวหนึ่งได้แล้ว เอาเขี้ยวแหวะฉีกล้างเนื้อมาวางไว้ข้างหน้าสุนัข ให้สุนัขจิ้งจอกกินก่อน ส่วนตนกินทีหลัง

สุนัขจิ้งจอกคาบเอาเนื้อชิ้นหนึ่งวางไว้ เมื่อสีหว่า “เนื้อนั้นเพื่อใคร” สุนัขจิ้งจอกบอกว่า “เพื่อนางสุนัขจิ้งจอก” ราชสีห์ก็ว่า “จงเอาไปเถิด เพราะตนก็จะเก็บไว้ส่วนหนึ่งเพื่อนางสิงห์เหมือนกัน” สัตว์ทั้งสองกินเนื้อจนอิ่มหน้าสำราญ แล้วเอาเนื้อไปฝากนางสุนัขจิ้งจอกและนางสิงห์ ไปที่อยู่ของนางสุนัขจิ้งจอกก่อน ชวนครอบครัวสุนัขจิ้งจอกไปอยู่กับตนที่ถ้ำบนภูเขา รับว่าจะเลี้ยงดูให้มีความสุข

สัตว์สองตระกูล สองครอบครัว อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สุนัขจิ้งจอกกับราชสีห์ นางสิงห์กับนางสุนัขจิ้งจอก และลูกๆ ก็กลมเกลียวกันอย่างดี

จำเนียรกาลล่วงมา นางสิงห์คิดว่า ไฉนหนอ ราชสีห์สามีเรา จึงรักนางสุนัขจิ้งจอกและลูกๆ ของมันนักหนา อาจเคยลักลอบได้เสียเป็นเมียผัวกับนางสุนัขจิ้งจอกก็ได้ จึงเสนอหามันมากนักอย่างกระนั้นเลย เราจะหาอุบายให้นางสุนัขจิ้งจอกไปจากที่นี่

คิดอย่างนี้แล้ว เมื่อสุนัขจิ้งจอกและสีห สามีตน ออกไปหากิน จึงกลั่นแกล้งขู่เข็ญนางสุนัขจิ้งจอก ให้ออกจากที่นี้ คิดอย่างนี้แล้ว เมื่อสุนัขจิ้งจอกและสีห สามีตน ออกไปหากิน จึงกลั่นแกล้งขู่เข็ญนางสุนัขจิ้งจอกนานาประการ อาทิวาทาทำไม่อยู่ที่นี้นานนัก ไม่ไปที่อื่นบ้าง ส่วนลูกนางสิงห์ ก็ขู่เข็ญลูกนางสุนัขจิ้งจอกบ้างเหมือนกัน

เมื่อสุนัขจิ้งจอกกลับมา นางสุนัขจิ้งจอกก็เล่าเรื่องต่างๆ ให้สามีฟัง และตั้งข้อสงสัยว่า ไม่ทราบว่าเป็นนางสิงห์ทำนั้น ทำไปโดยพลการ หรือทำไปตามคำสั่งของสีห สุนัขจิ้งจอกได้ฟังดังนั้น จึงเข้าไปหาสีห พูดยว่า “นาย ข้าพเจ้าอยู่ในสำนักของท่านนานแล้ว ผู้ที่อยู่ร่วมกันนานเกินไป ทำให้ความรักจิตจางลงได้ ผู้ใดไม่พอใจให้คนอื่นอยู่ในสำนักของตน ก็จะไม่พอใจเสียว่า จงไปเสียเถิด จะเหน็บแนมเอาประโยชน์อะไรกัน” ดังนั้นแล้ว ก็เล่าพฤติกรรมของนางสิงห์ให้ราชสีห์ ฟังทุกประการ พร้อมกับถามว่า พญานี้เป็นผู้มีกำลัง อยากจะให้ใครไป ก็ยอมจะไล่ได้ นี่เป็นธรรมดาของผู้มีกำลังทั้งหลาย ท่านเป็นผู้มีเขี้ยวโจ่งโปรดทราบเถิดว่า บัดนี้ ภัยเกิดจากที่ฟังเสียแล้ว

สีหราชสีห์เช่นนี้แล้ว ถามนางสิงห์ว่า เป็นความจริงหรือที่ขู่เข็ญนางสุนัขจิ้งจอก นางสิงห์รับว่าเป็นความจริง ราชสีห์จึงว่า “นางไม่รู้หรือ เมื่อเราไปหากินครั้งนั้น เราไม่กลับมาถึง ๗ วัน เพราะเหตุใด นางสิงห์ตอบว่า ไม่ทราบ สีหราชสีห์เล่าเรื่องที่ตนคิดหล่มให้นางสิงห์ฟัง และว่าสุนัขจิ้งจอกนี้ เป็นสหายผู้ช่วยชีวิตเรา มิตรที่สามารถดำรงมิตรธรรมไว้ได้ ชื่อว่าอ่อนกำลังยอมไม่มี ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปอย่าได้ดูหมิ่นมิตรของเรา และครอบครัวของเขาอีก”

และย้ำว่า “มิตรเขามีกำลังน้อย แต่เขาดำรงอยู่ในมิตรธรรม คือเป็นมิตรแท้ เป็นกัลยาณมิตร ก็นับว่าเป็นทั้งญาติ ทั้งพี่น้อง เป็นทั้งมิตรสหาย อย่าได้ดูหมิ่นสุนัขจิ้งจอก ผู้ที่ได้ช่วยชีวิตของเราไว้”

นี่ก็เป็นความมกัตัญญุกตเวทีของสีหราช หรือพญาราชสีห์ นางสิงห์รู้ว่า ตนเข้าใจผิดไป จึงขอขมา ตั้งแต่นั้นมาสัตว์ทั้ง ๒ ตระกูล ก็กลมเกลียว รักใคร่กันดังเดิม

เมื่อพ่อแม่สิ้นชีวิตแล้ว ลูกของสัตว์ทั้งสองก็มีไมตรีต่อกัน มาถึง ๗ ชั่วโมง

นี่ก็เป็นเรื่องที่เป็นตัวอย่างให้กับมนุษย์ ความจริง เรื่องมัน ก็เกิดในสังคมมนุษย์นั่นแหละ แต่ท่านก็นำเรื่องของสัตว์ชนิดต่างๆ มาเป็นตัวอย่าง











## ข้อคิด

ข้อคิดในเรื่องนี้ก็เกี่ยวกับพระอานนท์ ตอนแรกก็เล่าว่า พระอานนท์เป็นผู้ประหัยด์ และหลักการประหัยด์ก็คือใช้ของไม่ให้ เสียเปล่า พยายามใช้จิวรจนคัมราคา มัธยัสถ์คือว่า จำเป็นก็ใช้ ไม่ จำเป็นก็ไม่ใช้ มัธยัสถ์ แปลว่าตั้งอยู่ท่ามกลาง ระหว่างความตระหนี่ กับความฟุ่มเฟือย ก็เป็นส่วนสุดข้างหนึ่ง เรียกว่า สุดซั้วกันไปคนละซั้ว มัธยัสถ์ แปลว่า ตั้งอยู่ท่ามกลาง คือถ้าจำเป็นต้องใช้ ก็เท่าไรเท่ากัน ถ้าไม่จำเป็นต้องใช้ บาทเดียวก็ไม่เสีย ไม่ให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ของใช้ก็ใช้ให้คุ้มราคา หาทางอย่างใดอย่างหนึ่ง เท่าที่คุณค่าของมัน ยังพอมีอยู่

อย่างเช่นการทำจิวรของภิกษุสงฆ์ อย่างที่กล่าวมาแล้ว ของวัด  
นะครับ บางทีของมีราคาแพง แต่ว่ามันมากและได้มาง่าย เลยไม่ได้  
รับการดูแลเท่าที่ควร นำเสียดตาย ของวัดใดวางเกื่อนกลาด ทอดทิ้ง  
ไม่ซ่อมแซม นำเสียดตาย มันเป็นทรัพยากรของสังคม คือสังคมต้องสูญเสีย  
เสียทรัพยากรไป จะเป็นไม้ เป็นเหล็ก อะไรก็แล้วแต่ เครื่องใช้เหล่านั้น  
มันก็ต้องสิ้นเปลืองไป

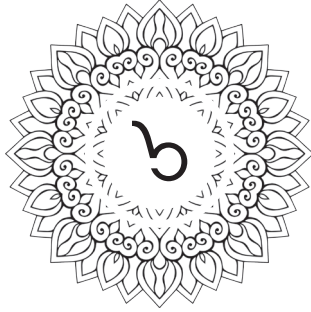
นี่ประการหนึ่ง เรื่องหลักการประหยัด ซึ่งพระพุทธเจ้าท่านทรง  
เน้นมาก และทรงสรรเสริญมาก

อย่างวันสำคัญ วันปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันอะไร  
ก็แล้วแต่ คนไปใส่บาตรกันมาก คนต้องการบุญ ต้องการทำวันนั้น  
ก็เหลือเฟือ ทั้งเครื่องกระป๋อง ทั้งไข่เค็ม ชาวนาทว่าจะได้ข้าวมาลั้ก  
ถึงหนึ่ง คิดว่าจะใช้เวลาสักเท่าไร ตั้งแต่ไถ หวาน ดำ ถอน กว่าข้าว  
จะออกรวง กว่าที่จะเกี่ยวข้าวได้ เป็นข้าวเปลือก แล้วมาเป็นข้าวสาร  
กว่าเราจะมาหุงเป็นข้าวสุกได้ มันผ่านแรงงาน ผ่านกรรมวิธีมา  
ไม่รู้เท่าไร สมควรที่จะต้องใช้อย่างประหยัด อดออม ใช้ให้เป็น  
ประโยชน์ที่สุด ข้าวแต่ละเม็ด น้ำแต่ละหยด ทุกสิ่งทุกอย่าง

พุทธบริษัทเราทุกฝ่าย ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ก็ควรจะตระหนัก  
ในเรื่องนี้กันสักหน่อย และช่วยกันประหยัด มิฉะนั้นมันหมดได้ ถ้า  
เราประมาท มีเงินก็เหมือนเศษกระดาษ ไม่มีของจะให้ซื้อกิน แล้วจะ  
ทำอย่างไร

ประการที่ ๒ คนดี หรือแม่ลั้ดว้ที่ดี ย่อมจะรู้จักการระที่ผู้อื่น  
ทำแล้วแก้ตน แล้วก็พยายามหาทางตอบแทนเท่าที่กำลังความสามารถ  
ของตนมีอยู่





## ความกตัญญูของพระสารีบุตร

เรื่องความเป็นผู้กตัญญูกตเวทิตีนี้ ท่านพระสารีบุตรก็เป็นผู้ได้รับเกียรติมาก เช่น การระลึกถึงอุปการคุณของราชพราหมณ์ ขอให้ราชพราหมณ์บวช พระพุทธเจ้าท่านก็เล่าถึงอดีตเหมือนกันว่า พระสารีบุตรเคยกตัญญูมาแล้วเหมือนกัน สมัยที่เป็นช่าง เล่านิคหนึ่ง นะครับ เพื่อสดุดีเกียรติของพระธรรมเสนาบดีสารีบุตร

พระราชา เกิดในสกุลพราหมณ์ แต่ว่าเป็นผู้ตกยากในยามชรา จึงมาอาศัยภิกษุอยู่ในวัดเขตวัน เมืองสาวัตถี ช่วยถางหญ้า กวาดลานวัด ถวายน้ำล้างหน้า ล้างมือ ล้างเท้า เป็นต้น แก่ภิกษุสงฆ์ พราหมณ์ราชะนี้ อยากจะบวชเหลือเกิน แต่ภิกษุทั้งหลายไม่ยอมให้บวช เห็นว่าแก่แล้ว พราหมณ์นั้นซุบซอมลงมาก เพราะความผิดหวัง





วันหนึ่ง พระพุทธเจ้าก็ตรวจดูนิสัยของสัตว์โลก ทรงเห็นอุปนิสัยที่จะบรรลู่หรือหัดตผลของราชพราหมณ์ จึงเสด็จไปยังที่อยู่ของพราหมณ์ ซึ่งกวาดลานวัดอยู่ ตรัสถามว่า ได้รับการสงเคราะห์อะไรจากภิกษุทั้งหลายบ้าง พราหมณ์ก็กราบทูลว่า ได้อาหารพวยยังชีพ และได้อาศัยหลับนอน สิ่งที่ต้องการมากที่สุดก็คือ การบวช แต่ภิกษุทั้งหลายไม่ยอมให้บวช

พระพุทธเจ้าก็ทรงปรารภเรื่องราชพราหมณ์นี้ สั่งให้ประชุมสงฆ์ และตรัสถามว่าใครระลึกถึงอุปการคุณของพราหมณ์ได้บ้าง พระสารีบุตรก็กราบทูลว่า ท่านระลึกได้ คือคราวหนึ่ง ท่านบิณฑบาตอยู่ในกรุงราชคฤห์ พราหมณ์ระชะได้ถวายเป็นอาหารท่านทัพพีหนึ่ง เพราะความยากจน พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าอย่างนั้น สารีบุตรก็ช่วยเปลื้องทุกข์ของพราหมณ์ด้วยระลึกถึงอุปการะนี้ พระสารีบุตรก็รับพุทธบัญญัติ บวชให้ราชพราหมณ์ เป็นพราหมณ์คนแรก ที่บวชด้วยญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา คือที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบันนี้

ราชพราหมณ์ เมื่อบวชแล้ว ก็ลำบากด้วยอาหารขบฉัน เพราะว่าเป็นพระใหม่บวชเมื่อแก่ พระสารีบุตรก็พาพระระชะจาริกไปในที่ต่างๆ สั่งสอนอบรมตักเตือนอยู่เนืองๆ ว่าสิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ แต่พระระชะเป็นพระแก่ที่ว่าง่าย รับโอวาทด้วยความเคารพ ปฏิบัติตามโอวาท ไม่นานนัก ก็สำเร็จหรือหัดตผล

พระสารีบุตรพาพระระชะกลับมายังวัดเชตวัน เมืองสาวัตถี ฝ้าพระผู้มีพระภาค พระศาสดาก็ตรัสถามว่า ศิษย์ของเธอ เป็นผู้ว่าง่ายหรือไม่ พระสารีบุตรก็กราบทูลว่า ว่าง่ายเหลือเกินพระเจ้าข้า เมื่อท่านเห็นความผิดแล้วก็ตักเตือน ซ้ำข้อบกพร่องกล่าวสอนอยู่ พระระชะไม่เคยโกรธเลย

พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า ถ้าได้สัทธีวิหาริก คือศิษย์อุปัชฌาย์อย่างนี้ จะรับได้สักเท่าไร พระสารีบุตรก็กราบทูลว่า รับได้มาก

วันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายประชุมกันที่ธรรมสภาว่า พระสารีบุตร เป็นผู้มีกตัญญูกตเวทิตี คือระลึกถึงคุณของพราหมณ์ แม้ที่เคยถวายอาหารเพียงทัพพีเดียว เป็นอุปัชฌาย์ ให้พราหมณ์ผู้ตกยากได้บวช นับว่า ได้ทำกิจที่บุคคลทำได้ยาก พระราชาก็เป็นผู้วางง่าย อดทน ต่อโอวาท ได้ทำนผู้ควรแก่การสั่งสอนเหมือนกัน

อันนี้ก็เฝ้าคิดเหมือนกัน ธรรมดาบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทิตี จะระลึกถึงเสมอซึ่งอุปการะของผู้อื่น แม้ทำแก่ตนเพียงเล็กน้อย คอยหาโอกาสตอบแทนความดีของผู้อื่น ผั่งจิตใจของตนอยู่ตลอดเวลา ตรงกันข้าม คนที่ไม่มีความกตัญญูกตเวทิตี ใครทำคุณให้ คุณนั้นก็ ปรากฏเพียงชั่วคราว เหมือนรอยขีดลงในน้ำ



คนที่มีความกตัญญู ก็จะมีความเจริญ ไม่เสื่อม ส่วนคนที่  
ไม่กตัญญู ก็จะมีแต่ความเสื่อม ไม่มีความเจริญ

พระพุทธเจ้าได้ทรงทราบถึงข้อความที่ภิกษุสนทนากันก็ตรัสว่า  
ไม่เพียงแต่ในบัดนี้เท่านั้น ในกาลก่อน พระสารีบุตร ก็เป็นผู้มี  
ความกตัญญูกตเวทียเหมือนกัน ตรัสเล่าเรื่องช่างเชือกหนึ่งถูกต่อไม้  
แหลมตำเท้า เดินไปไหนไม่ได้ พวกช่างไม้กลุ่มหนึ่งไปพบเข้าในป่า  
ช่วยกันถอนต่อไม้แหลมออกจากเท้า และนำยาสมุนไพรมาพอกให้  
ช่างนั้นหายโรคแล้ว ระลึกถึงอุปการะของพวกช่างไม้ ได้นำลูกช่างเผือก  
เชือกหนึ่งมาให้ เป็นเครื่องตอบแทน

ต่อมาลูกช่างตัวนั้นก็ช่างที่ดี ไปเป็นราชพาหนะและได้ช่วย  
พระราชกุมาร ชื่อ อสินิจิตตกุมาร ให้ยึดราชสมบัติคืนมาได้ ข้อความ  
พิสดารก็อยู่ในอสินิจิตตชาดก

พระพุทธเจ้าก็ตรัสปรารภเรื่องพระสารีบุตร กับเรื่องช่าง และ  
ทรงปรารภเรื่องราธพราหมณ์ด้วย และตรัสสั่งสอนภิกษุทั้งหลายว่า  
ธรรมดา ภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่าย เหมือนพระราชา เมื่ออาจารย์ชี้โทษ  
กล่าวสอนอยู่ก็ไม่ควรโกรธ คือมองเห็นบุคคลผู้ตักเตือนสั่งสอนเสมือน  
ผู้บอกขุมทรัพย์ให้ และตรัสพระพุทธภาษิตว่า ผู้ฉลาดควรเห็นว่า  
ผู้ที่ชี้โทษตักเตือนในเมื่อเห็นว่ามีควมผิด กล่าวปรามให้เว้นความชั่ว  
เป็นผู้มีปัญญาดีนั้น เป็นผู้บอกขุมทรัพย์ให้ และควรคบบัณฑิตเช่นนั้น  
เพราะเมื่อคบอยู่ ก็มีแต่ทางดี ไม่มีทางเสื่อมเลย



นี่ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทิต่อเนื่องกันมากับเรื่องราชสีห์ติดหล่ม ข้อคิดอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องราชสีห์ติดหล่ม คือเพื่อนรักกันอาจจะแตกกันได้ เพราะภรรยาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะฉะนั้น อย่าหุบเบา ผู้เป็นใหญ่ในบ้านต้องหุหนักเข้าไว้ อย่าฟังแต่เสียงของภรรยาตนข้างเดียว ภรรยาบางคนก็ไม่ชอบเพื่อนของสามีที่สามีตนรักมากๆ ก็ได้

เพราะฉะนั้น ทำอย่างไรจึงจะทำให้เรื่องเหล่านั้นเป็นไปด้วยดี ก็ต้องพัฒนาจิตกันหน่อย ว่าควรจะทำอะไร อย่างไร แค่นั้น พยายามทำความเข้าใจชีวิตให้ดี ว่าชีวิตคนเรานั้นมีความเกี่ยวข้องกันมาก มีบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ก็ต้องใช้ปัญญา สอดส่องพิจารณาดูให้ดี แล้วก็อย่าหุบเบา ไม่ใจเบา คือจิตใจก็หนักแน่นด้วย รู้จักพิจารณาว่าอะไรเป็นอะไร





“ทำไมท่านจึงไม่รู้แจ้งซึ่งความหมายแห่งธรรม  
ธรรมที่บุคคลเคารพแล้ว ย่อมแสดงประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย  
ข้าพเจ้าเพิ่งถึงธรรม และประโยชน์ที่จะได้จากธรรม  
มิใช่ผลประโยชน์ทางวัตถุ คำนึงถึงความภักดีในท่าน จึงมิได้เสียดายชีวิต  
ธรรมดามิตร เมื่อระลึกถึงธรรมอยู่ ก็ไม่ควรทอดทิ้งมิตรในยามทุกข์  
แม้จะต้องเสียชีวิตก็ตาม นี่คือธรรมของสัตบุรุษ”



[www.kanlayanatam.com](http://www.kanlayanatam.com)

Facebook Kanlayanatam

